

La den rette komme inn!

Av Håkon Rognlien

Audio Note har markert seg som noe av det mest esoteriske, myteomspunnede og dyreste utstyret vår hobby kan by på. Men hvor begynner moroa? Kan de slå kineserne på lyd pr. Krone?

Fidelity hyrer inn en av de rimeligere forsterkerne, nivå én i Audio Note's nokså uklare «Level-system», som begynner på 0 (Zero), og ender opp et eller annet sted oppe ved 6-tallet. Den integrerte OTO PP (Level One) har etter hvert fått mange år på baken, men nå har altså rørguru og sjefskonstruktør Andy Grove pustet ny magi inn i den, og kretsene er nye fra start til mål. Jeg har alltid likt OTO. Aller best den sitrende musikkformidleren OTO SE, men Grove mener på sin side at denne nye varianten av PP er i nærheten av like god som nevnte SE-modell. Ergo er det med stor spenning jeg bytter plass på min egen integrerte og denne store, men ikke lengre så innmari tunge, fullblods rørforsterkeren fra anakronistenes egen høyborg, Audio Note UK.

Små effekter, store utfordringer

Nå er disse småtassene (effektmessig, altså, ikke fysisk størrelse, som nevnt!) av noen rørforsterkere forbannet kresne på høyttalere, så hvorfor ikke la Audio Note selv besørge dette også? Selv rår husstanden over et par stativhøyttalere fra Audio Note (AX One), og for anledningen inneholder denne artikkelen også en forhåpentligvis seriøs omtale av de gulvstående AZ 2, henholdsvis bunn og hakket før toppen av Level Zero på høyttalersiden. For å tyne de aller innerste hemmeligheter ut av OTO'en, har jeg også latt dem drive et par vidunderlige Doxa 8.2 (se omtale av disse et annet sted i bladet du holder i hånden), så dette har så langt fra vært noen walkover for denne smått legendariske rørforsterkeren.

Kildene har vært Marantz nettverksspiller, APL DAC og Acoustic Solid platespiller via JoLida RIAA, kabler fra Audio Note, Chord og Atlas. Referansene har ellers vært fullstendig i orden; Spec, Trafomatic og Audio Note har vært inne i bildet. Dessuten har høyttalerne vært oppkoblet i Fidelitys storstue med spennende resultater!

Forsterkeren

La oss ta for oss OTO PP først. Til min smule overraskelse har den blitt både lettere og svakere enn forrige modell. Var dette virkelig en god ide, Grove? Vi er jo etterhvert blitt svært så bortskjemte med solide, velbygde utgangstrafoer fra den kanten, men OTO PP har altså feid vekk noen kilo fra denne viktige komponent. 12 kilo veier hele herligheten, og den kan i eksalterte øyeblikk dundre ut hele 9 Watt i 4 eller 8 Ohm. Bør ikke kunne riste blokka, denne karen, vil jeg tro. Koblingene skinner i sølv, vi finner 4 linjeinnganger, samt et par relativt meningsløse fastvolum utganger, og tape-loop. Ingen pre out, AN er anakronister par excellence, som nevnt. Tidligere var utgangsrørene de velkjente EL84, nå har de gått over til de noe mindre 6005; i tidligere tider en del benyttet i audiokretser, men behovet for stadig mer effekt har vel for en stor del skjøvet dem inn i glemselen. Men ikke hos Audio Note!

Strømforbruket ligger på maks 100 Watt, peker vel blant annet i retning av høyt hvilestrøm, man kan nok rolig anta at vi har å gjøre med en ren klasse A forsterkerkrets.

Høyttaleren

AZ 2 gulvstående høyttalere benytter Audio Note's velkjente SEAS-elementer; en 8-tommer i papp, en 3/4-tom metall-dome, og jeg fatter ikke den dag i dag hvordan Audio Note fikser å få disse to elementene til å spille såpass sømløst sammen, på alle sine høyttalere fra rundt 5000 kroner opp til en million, eller deromkring. En ting er altså delingen, noe annet er effektiviteten, disse superenkle konstruksjonene leverer faktisk 93 dB / 1 Watt / 1 meter, ikke akkurat hverdagskost. Åpenbart lettstyrt last, også, OTO PP har brukbar kontroll på dem, sine begrensninger til tross.

Nå kommer selvsagt ikke disse 93 dB helt tilfeldig, 8-tommeren puster nemlig inn i et såkalt

kvartbølgehorn, som ender i et digert, firkantet hull øverst på bakplata. Hornlading er ikke for amatører, før du vet ordet av det, har du farget lyden til det ugjenkjennelige, og skapt et slags musikkmonster. Det har ikke Audio Note gjort med AZ 2, heldigvis, men dette er heller ikke den perfekte musikkgjengiver. Som med horn flest, skapes det tendenser til aksentuering av enkeltfrekvenser, det gjør seg kjent som basslinjer med tydelige topper og daler. Mer om dette senere. Audio Notes høyttalere trives ofte best nær hjørner, som mange andre høyeffektive høyttalere, og AZ 2 er intet unntak. Det bidrar til en noe mer harmonisk balanse, dersom høyttalerne står vinklet inn mot lytteposisjon, med baksiden inn mot hjørnene i rommet. Jeg mener da ikke klint inn i hjørnene (selv om det også funker), jeg liker dem best med en viss avstand, si en 40 – 80 cm, da dette gir en bedre illusjon av dybde i lydbildet.

Generelle trekk

Denne nye OTO PP-modellen har faktisk tatt et par steg bort fra forrige modell, også lydmessig. Ja, Andy Grove har rett i at den har fått mer «SE-stuk» over seg, samtidig har den i mine ører også mistet noe på veien. Det skal ikke være lett dette her! Det er like greit å bringe et viktig element på bordet umiddelbart, og det heter *kontroll*. Dette er punktet der siste inkarnasjon av OTO PP snubler litt, og gjør høyttalervalget mer utfordrende enn tidligere. Nå vel, det er en hobby, dette her, veien fram er faktisk noe av poenget. Denne moderat sterke forsterkeren behøver virkelig finstilt matching for å synge, og til min nokså klare overraskelse, er jeg ikke overbevist om kombinasjonen mellom OTO PP og AZ 2! Rett nok finnes her et par klare unntak som jeg kommer tilbake til, men i all hovedsak, fant jeg denne kombinasjonen relativt vanskelig, faktisk. Min opplevelse av AN AZ 2 er nemlig at den er en effektsugen jævel, hvor merkelig det enn høres. OTO PP gjorde en klart bedre figur med stativhøyttaleren, så det kan være en god løsning å gå for en av AN's gode eksemplarer av disse. Det er åpenbart at forsterkere med såpass begrenset effekt og moderat dimensjonerte utgangstrafoer (disse er av topp kvalitet!), behøver å se inn i en jevn og høy impedanskurve, som ideelt sett ikke bør tippe så mye under 8 Ohm. Samtidig bør de være nokså effektive, og dermed blir det vel lett å se at antallet høyttalere å velge i er begrenset. Gå for høy kvalitet, ditto impedans, relativt effektive og gjerne toveis høyttalere (f.eks. Kudos C20). Nå er ikke en slik kombinasjonen nødvendigvis førstevalget for headbangere, i det hele tatt er ikke den nye OTO PP særlig rocka. Dersom du må blåse ut litt i ny og ne, sett et par velbrukte Klipsch RF3 Mk.2 inn bak OTO'en, så skal du få se på moro!

Jazz!

Men la oss vende tilbake til utgangspunktet, nemlig kombinasjonen av testproduktene, Audio Note OTO PP og Audio Note AZ 2. Vi begynner i det forsiktige hjørnet, og sender av sted gode, gamle jazzinnspillinger, da i form av Indigo og låta «Body and soul».. Dette er, som jeg antok, livretten for dette oppsettet. Det låter veldig lekent og ekspressivt, toppet av klanglig eleganse. Vi hører akkurat de samme egenskaper når vi går videre med Oscar Peterson og svisken «Georgia on my mind» fra den vidunderlige skiva «Night train». AN viser til fulle at de behersker dette med «comparison by contrast», det vil si at det er meget lett å høre forskjell på klangfarger, dynamikk og anslag på forskjellige innspillinger, og dette er virkelig ikke hverdagskost. På dette punkt er OTO PP ren high end, gjengivelse av atmosfære og naturlig klangstruktur er formidabelt. Den evigunge «Girl from Ipanema» (Getz / Gilberto), får stå som enda et flott eksempel, selv om dette også er låta der jeg får mine første tvilende bemerkninger på blokka. Ja, det låter deilig og slepent, nydelig klang, stort rom. Tvilen sås rundt mannsstemmen på denne innspillingen, jeg kan høre en tydelig fortykning rundt denne, mens kvinnestemmen står flott fram. Saksofonen er varm og god, kanskje litt for koselig, men det flyter flott. Mellomtoneområdet kan ellers vise en flott dynamisk kontrast, hurtighet og stort innsyn.

Moderne lyd

Jazz var altså hjemmebane. Spesielt de noe eldre, og «tørre» innspillingerne (60-tallet). Nyere, fyldigere og mykere innspillinger viser seg noe mer problematiske. Vi lar derfor Ole Paus formidle

«Balladen om BenteL» fra «Avslutningen», og det blir tydelig at ikke alle låter går like bra på dette oppsettet. Det er klare tonale avvik på denne låta, vi får mye fylde i mellombassen, en tydelig aksentuering av et frekvensområde omkring 100 – 120 Hz, kanskje. Stemmeleiet er i seg selv tørt og innsiktsfullt, men også enkeltfrekvenser rundt lavere del av presensområdet er tydelig fremhevet. Jeg har allerede nevnt dette med kontroll, her begynner det å bli relativt tydelig hva det dreier seg om. OTO ser ut til å glippe litt når det skal omsettes litt energi nedover, og dette skaper et tydeligfortykningsfenomen også oppover i frekvensområdet, mer om dette senere.

Spiller vi mindre klassiske orkestre, er vi tilbake på hjemmebane, det lever fantastisk godt, musikkens sjel og nerve flommer mot oss i lytteposisjon. Plasseringsmessig er det også helt på merket, spesielt klassisk musikk profiterer veldig på den typen rominformasjon i alle plan. Det er virkelig helt nydelig å høre på British Chamber Orchestra og desslike, musikkopplevelser som gir livet mening! OTO viser med all mulig tydelighet hvordan både klang, dynamikk og plassering skal håndteres, her setter denne laveffekts rørforsterkeren fokus på et sårt punkt, det finnes fortsatt grunner til å velge (godt bygde) rørforsterkere!

Rock?

Jeg prøver å spille rock med dette oppsettet, og jeg liker absolutt ikke det jeg hører. Her er frekvenskurvens krumspring utålelige. Det kan sikkert høres merkelig at problemet aksentueres på «enkel» musikk og dårlige innspillinger, men jeg tror nok årsaken ligger på rockens generelle fokus i de lavere frekvenser. Dermed oppstår en uheldig kombinasjon av OTO'ens kontrollproblem og AZ 2'ens aksentuering av enkeltfrekvenser, og dermed har vi det gående. Spiller vi Deep Purple's «Vincent Price» blir både dette og et par andre mangelsykdommer irriterende tydelige. Her skal det flyttes mye energi med hård hånd, og OTO er ikke mann nok for oppgaven! I tillegg fyller AZ 2 på med «entonebass», og resultatet er ikke i orden i det hele tatt. OTO PP har absolutt ikke baller nok til å drive fram et dynamisk uttrykk fra disse høyttalerne på tyngre rock, da må du som nevnt finne andre, mer imøtekommende høyttalere. Jeg nevnte gode, gamle RF3, disse har vist seg som utrolig lett last, og en overraskende potent formidler av tung musikk, og selv om du aldri skal forvente lyden av torden fra 9 Watt, så kan du i det minste fornemme ideene bak musikken, med en slik kombinasjon.

Hver for seg

Vi har også latt OTO PP strekke ut med andre høyttalere, som nevnt er de strålende med Audio Note's egne stativhøyttalere, og har et par gode ting å melde også i lag med Doxa 8.2. Dette er i utgangspunktet en konstruksjon spunnet om samme konstruksjonsprinsipp som AZ 2, altså med kvartbølgehorn i bassen. Dette er en betydelig mer presis høyttaler, og OTO gjør slett ikke skam på dem. Det virker som om Doxa har en mer lineær impedanskurve enn AZ 2, ettersom forsterkeren nå framstår mer kontrollerende. En klart rettere frekvenskurve gjør også rock klart mer fornuftig, dette til tross for at Doxa 8.2 faktisk er en anelse mindre effektive enn AN-høyttalerne. Alle musikk eksempene viser klart at OTO PP virkelig fortjener å spille med lett last og høy presisjon, det hersker nemlig ingen tvil om at vi fortsatt lytter på en fullblods Audio Note!

Nå viser lyttetestene også noe annet veldig tydelig, AZ 2 ønsker seg (mye) mer effekt enn en skulle tro, de retter seg utrolig godt inn så snart de fores med en litt mer bestemt kraft. Ikke at de blir lineære i frekvenskurvene, akkurat, men de strammes opp såpass at de får en nokså annen uttrykksform. 60 Watt fra Spec M3EX gjør tydelige forskjeller, og når vi setter dem opp bak en mengde solide Watt fra Adyton hos redaktøren, da braker det virkelig løs. Disse tross alt moderate høyttalerne rår over en masse ressurser, liv og slagkraft, men de viser det altså ikke med en moderat rørforsterker i front, overraskende nok. Den enkle konstruksjonsfilosofien har et par svært gode egenskaper, men jeg har tidligere nevnt dette med å få en 3/4" dome til å henge sammen med en 8" bass, og i sannhetens navn blir det tydeligere hørbart på såpass stramt utstyr, at dette ikke helt er tilfellet. Det blir et slags «hull i midten», og da snakker jeg ikke om plasseringsmessig, men frekvensrelatert. Da blir det mer sjarm enn presisjon, men i sannhetens navn lever vi greit med det i prisklassen, for AZ'ene viser også at de rår over en sabla bra dynamikk, samt strålende evner til å

gjengi akustiske instrumenter på svært troverdig vis.

Mix'n'match!

Audio Note OTO PP har tatt et tydelig steg bort fra allround egenskaper, og blitt en feinsmecher på jazz og akustisk musikk fremført av mindre ensembler. I seg selv er ikke dette et større problem, men det er viktig å være klar over det ved innkjøp. Dermed ligger det i kortene at måten musikken fremføres på er av en slik kvalitet at det er helt fantastisk når det er riktig matchet. Jeg nærer en viss skepsis overfor en hel rekke «billige», gjerne kinesiske, rørforsterkere som popper opp som paddehatter rundt hvert hjørne av en hver hifi-butikk, og denne skepsis blir ikke mindre når jeg hører hvordan dette kan, og skal, gjøres. Audio Note vet hvordan man skal bygge rørforsterkere! Ønskes mer allround har de også en lang rekke modeller som ivaretar dette på forbilledlig vis, selv om prisen kanskje ikke er like forbilledlig.

Audio Note AZ 2 er på sin side en liten nøtt, klanglig sett helt fantastiske, men ikke helt rettlinjede og selvsagte makkere for verken OTO eller en hel rekke andre, gode forsterkere. Men for en tross alt moderat kostnad, finner man her en helt unik høyttaler, som i enkeltoppsett kan snu hele verden på hodet, og virkelig løse de fleste problemer. Jeg antar at en integrert Naim, en AMR, en Heed, samt diverse andre seriøse, gode forsterkerprodusenter her vil finne en uventet, og aldeles strålende samarbeidspartner. Ja, prøv gjerne også importørens flotte klasse D-forsterkere fra Gato. Her er det bare å prøve seg fram, for enkelte av egenskapene disse høyttalerne rår over, vokser absolutt ikke på trær!

Audio Note OTO PP, integrert rørforsterker, 2x9 Watt i 4 og 8 Ohm, kr. 22 500,-

Audio Note AZ2, gulvstående høyttalere med kvartbølgehorn i bassen, kr. 12 500,-
(med hamp basselement, kr. 15 000,-)